

Haraszti nem izgatott

– Tessék mondani, foglyos ez a Haraszti, vagy szabadlábban van? – bizonytalankodott a Legfelsőbb Bíróság rendése a tárgyalási terem előtt.

Nem tudta, nem tudhatta, hogy az izgatás bűntette ügyében idézett Haraszti Miklós az a Haraszti, a volt szamizdatszerző, a Darabbér-per vádlottja, később a demokratikus ellenzék tagja, mára SZDSZ-es, ellenzéki országgyűlési képviselő.

A bíróságon felvonultak a barátok és ismerősök, a vád egykori tanúi, ügyvédek, érdeklődők. A Legfelsőbb Bíróság Elnökségi Tanácsa ismertette az ügyet, amelynek kapcsán 1974-ben Haraszti Miklóst sokszorosítás útján elkövetett izgatás miatt háromévi próbaidőre felfüggesztett nyolc hónapi börtönre ítélték. Az ügyészség képviselője elmondta, tavaly novemberben azért emeltek törvényességi óvást, mert a vádlott nem követett el bűncselekményt. A kritizálás nem bűncselekmény, így kéri az író felmentését.

Dr. Róth Miklós védőügyvéd felhívta a figyelmet arra, hogy a törvényességi óvás indoklásából két lényeges körülmény kimaradt. Az egyik az, hogy azért született törvénytöréstől, mert a bíróság tudatosan politikai koncepciókat rendelt alá a jogi szempontokat – így nem a vádlott, hanem a per rendezői követtek el bűncselekményt. Másrészt a bíróságot a példastatuálás szelleme vezette, és ez a tény a mai bírói gyakorlatra is érvényes.

Haraszti Miklós hangsúlyozta, nem jogi, csupán azon kívüli szempontokat szeretne megemlíteni. Voltaképpen a hatvanas-hetvenes évek pártfelügyelete szellemi életére és a saját perére emlékezett.

Az Elnökségi Tanács, mint várható volt, felmentette Haraszti Miklóst az izgatás vádjá alól. Dr. Berkes György, a tanács vezetője kiemelte, hogy az író szociológiai művet írt, és nem lépte túl az alkotmányban biztosított szólásszabadság kereteit, így az ítélet az akkori törvények szerint is jogsértő volt. A védő észrevételeit viszont azzal utasította el, hogy a múltra vonatkozó megjegyzéseknek kutatómunka tárgyát kell képezniük, ami pedig a mai bírói gyakorlat kritikáját illeti, azzal nem ért egyet.

A 74-es perben dr. Kóczián Loránd ügyvéd védte Haraszti Miklóst – a Darabbér szerzője nagyra értékelte Kóczián doktor munkáját. Az ügyvéd így emlékszik a perre:

– Kétségtelen, hogy Haraszti Miklós a könyvével az élvonalba, a figyelem középpontjába került. Tudomásom volt róla, hogy írói persorozat készül. Érvélemmel elvágtam ennek a lehetőségét. Nekem mindenképpen használt a per – megmozgatta az ügyvédi karban az embereket. Haraszti Miklós nagyon jó partner volt, szép közös munkát végeztünk.

Dr. Róth Miklós ügyvédnek meggyőződése, hogy koncepció volt a hajdani bírósági eljárás.

– Az izgatás, mint bűncselekmény ma már nem létezik. Az akkori vádat képviselő, és a bíróság felelőssége mára már elévült. De ugyanez a bírónő ma is ítélkezik, aki első fokon elítélte Haraszti Miklóst.

Eörsi István a vád tanúja volt a tárgyalásokon.

– Elég hamar megkaptam előlvasásra a kéziratot. Egészen kiemelkedő szociológiai műnek tartottam, és tartom ma is a Darabbért. Amikor beidézték, megkérdeztem, hogy tanúként vagy vádlottként akarnak-e kihallgatni. A rendőrségen azt mondtam, sajnos egy Engels téri telefonfülkében felejtettem a kéziratot. Azt válaszolták, hogy ezt nem lehet elhinni. Velem sajnos csupa olyan dolog történik, amit nem lehet elhinni – érveltem. A Darabbér olyan mű, ami egy rendszert alapvetően kérdőjelez meg. Feketén-fehéren, megtámadhatatlanul vitatja, hogy hatalmon van a munkásosztály. Nem véletlen, hogy Heinrich Böll írt a német kiadás elé előszót. Sok évvel később is nagyon fontos dolgokat mond el a könyv. A bér munkarendszer ma sem szűnt meg. Általában a civilizáció kritikájának nevezhetnénk a Darabbért. Nem a szocialista rendszer kizárólagos kritikája – ha létezett egyáltalán valaha a szocialista társadalom. Ugyanúgy a kapitalizmus lényegét is bírálja. Természetesen, a kapitalizmus nem állítja azt magáról, hogy ott a munkásság van hatalmon. Ugyanakkor jóval erősebb, több beleszólási joggal rendelkező szakszervezetei vannak nyugaton a munkásságnak.

Haraszti Miklóst meg akarták bélyegezni 1974-ben az ítélettel. Ezt a bélyeget később kitüntetésként viselhetette. Kérdés, hogy érzi magát, amikor megfosztották ettől a kettős érzéstől?

– A bélyeg valóságos volt, a kitüntetés csak képzelt. Így elvenni nem tudják, ha az enyém volt valaha, akkor az is marad.